

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
Београд
412-78/20

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел.бр.

датум:

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

МОНИТОРИНГ УСТАНОВА У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ ЛИЦА ЛИШЕНА
СЛОБОДЕ

МОНИТОРИНГ ПОЛИЦИЈСКИХ УПРАВА И СТАНИЦА

Извештај о посети Полицијској управи Сремска Митровица

Праћење спровођења препорука из Извештаја о посети Европског комитета за спречавање мучења и нечовечних или понижавајућих казни или поступака (СРТ) Републици Србији из 2017. г.

Београд, септембар 2020. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Одељење националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног јавног позива,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Комитет правника за људска права, Виктимолошко друштво Србије, А11 – Иницијатива за економска и социјална права, Центар за интеграцију младих, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Одбор за људска права Ваљево.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ "Сл. лист СЦГ - Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен на интернет страници Заштитника грађана 4. јуна 2020. године

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЋЕНА УСТАНОВА	Полицијска управа Сремска Митровица (ПУ Сремска Митровица) Казнено-поправни завод Сремска Митровица (КПЗ Сремска Митровица)
ПОСЕЋЕНЕ ПОЛИЦИЈСКЕ ИСПОСТАВЕ	Полицијска испостава Сремска Митровица (ПИ Сремска Митровица)
ВРЕМЕ ПОСЕТЕ	1. септембар 2020. године
ОСНОВ ПОСЕТЕ	Послови Националног механизма за превенцију тортуре, у складу са чланом 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ЦИЉЕВИ ПОСЕТЕ	Праћење спровођења препорука из Извештаја о посети Европског комитета за спречавање мучења (СРТ) Републици Србији из 2017. године
ВРСТА ПОСЕТЕ	Редовна посета, по Плану посета за 2020. годину
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Ненајављена посета ПУ Сремска Митровица Најављена посета КПЗ Сремска Митровица
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана у обављању послова Националног механизма за превенцију тортуре
САСТАВ ТИМА	Вођа тима: др Наташа Тађевић, заменица заштитника грађана Чланови тима: Маја Јовић, Заштитник грађана/Одељење Националног механизма за превенцију тортуре Стефан Тодоровић, Покрајински заштитник грађана – омбудсман Теодора Томић, Комитет правника за људска права YUCOM

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сва службена лица остварила су сарадњу са мониторинг тимом НПМ, тако што су тиму пружила тражене информације, омогућила обилазак просторија, увид у затражену релевантну документацију, као и фотографисање просторија за задржавање.

ТОК ПОСЕТЕ

Током посете наведеним установама тим НПМ је био подељен у две групе. Један део тима је био у посети ПИ Сремска Митровица где је обишао просторију за задржавање, обавио разговор са полицијским службеницима и остварио увид у предмете о задржавању, предмете о употреби средстава принуде и притужбама грађана.

Други део тима НПМ је, за то време, обављао посету КПЗ Сремска Митровица где је, у разговорима са притвореницима, који су на спровођење те мере доведени након полицијског задржавања, прикупао информације о поступању полицијских службеника према њима током задржавања, као и приликом примене других полицијских овлашћења. Такође, обављени су разговори и са лицима која су се налазила на задржавању до 48 сати.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУКАМА ИЗ ИЗВЕШТАЈА О ПОСЕТИ ЕВРОПСКОГ КОМИТЕТА ЗА СПРЕЧАВАЊЕ МУЧЕЊА (СРТ) РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ ИЗ 2017. ГОДИНЕ

1. ПРЕПОРУКА СРТ:

-Комитет препоручује органима Републике Србије да направе засебан складишни простор за све заплењене предмете у свакој полицијској станици, почев од седишта полицијских управа. Истовремено, они треба да обезбеде да сво оружје и други предмети заплењени током кривичних истрага буду унети у посебан регистар, и обележени на одговарајући начин (наводећи случај на који се односе) и одложени у засебан складишни простор. Заплењени уређаји за електро-шокове, боксери, палице за бејзбол, електрични продужни каблови, итд. никада не треба да се држе у просторијама у којима се саслушава или држи лице лишено слободе.

НАЛАЗ НПМ:

Према наводима полицијских службеника Одељења криминалистичке полиције Полицијске испоставе Сремска Митровица, одузети предмети који потичу из кривичних дела не чувају се заједно у једној просторији, већ се у зависности од врсте предмета засебно чувају. Психоактивне супстанце се чувају у посебној просторији, оружје се шаље на вештачење криминалистичким техничарима, а други одузети предмети који потичу из кривичних дела чувају се у канцеларијама криминалистичких инспектора у металним касама под кључем и у најкраћем року, уз кривичну пријаву, достављају се тужилаштву. Остварен је увид у Књигу евиденција одузетих предмета и утврђено је да се уредно води.

Током обиласка канцеларија криминалистичких инспектора, тим НПМ није затекао предмете из кривичних дела, нити било које друге нестандартне предмете.

ПРЕПОРУКА из посете НПМ 2020. године

Министарство унутрашњих послова ће предузети активности како би се за потребе ПИ Сремска Митровица, без одлагања, обезбедила посебна просторија намењена за чување привремено одузетих предмета по ЗКП.

2. ПРЕПОРУКА СРТ:

- Комитет препоручује да се полицијски службеници редовно подсећају на ова основна начела, укључујући практичне вежбе. Надаље, свака употреба силе од стране службених лица за спровођење закона треба да буде правилно документована (опис чињеница, наведене све повреде, да ли је лице лишено слободе одведено у болницу, итд.).

НАЛАЗ НПМ:

Увидом у евиденцију о употреби средстава принуде за 2020. годину установљено је да су средства за везивање употребљена 18 пута, а физичка снага 5 пута. Тим НПМ је остварио увид у предмете о употреби средстава принуде – употреба физичке снаге и утврдио да су извештаји полицијских службеника детаљни и да пружају податке на основу којих је могуће спровести ваљан поступак оцене оправданости и правилности употребе средстава принуде. Такође, утврђено је да се обавезно обавља лекарски преглед лица над којим је примењено средство принуде физичка снага, осим ако лице одбије, што се констатује у напомени извештаја о употреби средстава принуде. У случају прегледа, описују се задобијене повреде и бележи се име лекара који је преглед обавио. У једном од предмета пронађена је и писана изјава лица о околностима примене средстава принуде употреба физичке снаге.

НПМ похваљује наведени начин поступања полицијских службеника ПИ Сремска Митровица и указује на то да је потребно, кад год је то могуће, узимати и писане изјаве евентуалних сведока догађаја, да би поступак оцене оправданости и правилности употребе средстава принуде био спроведен на основу свих доступних чињеница и околности од значаја за давање такве оцене и на што објективнији начин.

Начелник одељења цени оправданост употребљених средстава принуде, а у свим евидентираним догађајима, употреба средстава принуде је оцењена као оправдана.

3. ПРЕПОРУКА СРТ:

- Комитет понавља своју препоруку да министар унутрашњих послова, директор полиције и начелници полицијских управа пошаљу снажну поруку да је неадекватно поступање према лицима лишеним слободе противзаконито, непрофесионално и да подлеже одговарајућим санкцијама. Ову поруку треба понављати у одговарајућим временским размацама на нивоу полицијских управа. Надаље, надлежни органи треба да обезбеде да сви наводи о неадекватном поступању буду предмет истраге, и да виши службеници сnose командну одговорност за своје обавезе.

Комитет препоручује министру унутрашњих послова, директору полиције и начелницима полицијских управа да активно промовишу промену културе унутар редова органа за спровођење закона.

Штавише, од суштинског је значаја да се воде делотворне истраге о наводима о неадекватном поступању како би се показало да ће криминална дела полицијских службеника бити кажњена и да се супротставе тренутној култури некажњивости која прожима делове различитих полицијских снага у земљи. Ово ће такође подржати поруку нулте толеранције.

НАЛАЗ НПМ:

Према наводима начелника Одељења полиције ПИ Сремска Митровица, током 2019. и 2020. године није било притужби грађана на злостављање од стране полицијских службеника. Током 2019. године поднете су три притужбе против полицијских службеника наведене полицијске испоставе и све три су оцењене као неосноване. Увидом у предмете формиране по тим притужбама установљено је да су поднете због непрофесионалног поступања полицијских службеника према грађанима. Од почетка 2020. године није било притужби грађана у вези са радом полицијских службеника.

Према наводима начелника Одељења полиције ПИ Сремска Митровица, са полицијским службеницима се редовно разговара о забрани злостављања и мучења, као и забрани прекомерне употребе средстава принуде, редовно се, на месечном нивоу, анализирају примери добре и лоше праксе поступања полицијских службеника, уз интерактиван приступ, а препоруке Заштитника грађана, које се тичу полиције, посебно се анализирају и презентују полицијским службеницима.

Задржано лице са којим је обављен ненадзиран разговор у КПЗ Сремска Митровица није имало примедбе на поступање полиције. Од десет притворених лица са којима је НПМ обавио ненадзиране разговоре, једно лице се жалило да су га полицијски службеници приликом лишења слободе почупали за уво и ударили руком у главу. Међутим, лице није имало видљиве повреде, те исте није пријавило лекару приликом пријема у Завод. Остала лица нису имала примедби на поступање полицијским службеника према њима нити током лишења слободе нити током задржавања.

4. ПРЕПОРУКА СРТ:

- Комитет препоручује да органи Републике Србије делују тако да обезбеде да криминалистички инспектори обављају своје дужности у складу са одговарајућим одредбама Законика о кривичном поступку. У ту сврху потребно је редовно организовати стручно оспособљавање за ове службенике, које треба да обухвати одговарајуће технике саслушања и истраге, као и спречавање неадекватног поступања. Уопштено говорећи, Комитет жели да буде обавештен о различитим елементима који чине саставни део ригорозне процедуре запошљавања полицијских службеника. Надаље, органи Републике Србије треба да успоставе наменске просторије за саслушање, опремљене аудио и/или видео опремом за снимање полицијских саслушања.

НАЛАЗ НПМ:

Посебне обуке о техникама саслушања лица, припадници Одељења криминалистичке полиције нису похађали. Наводе, међутим, да су похађали обуке које се тичу поступања у случају насиља у породици и трговине људима. У Одељењу криминалистичке полиције постоји 5 службеника посебно обучених за рад са малолетницима и поседују одговарајуће сертификате.

Посебна просторија, опредељена за саслушања лица, није опремљена аудио и/или видео опремом, те се саслушања осумњичених обављају у канцеларијама инспектора, без снимања, осим у случају када постоји такав налог јавног тужилаштва, када се користи камера криминалистичких техничара.

ПРЕПОРУКЕ из посете НПМ 2020. године

Министарство унутрашњих послова ће за криминалистичке инспекторе ПИ Сремска Митровица организовати обуке о циљевима и техникама саслушања и понашању током саслушања.

Министарство унутрашњих послова ће, без одлагања, опредељену просторију за саслушања лица у ПИ Сремска Митровица, опремити одговарајућом техничком опремом.

У одговору о поступању по овим препорукама, НПМ би желео да од МУП добије детаљне и конкретне информације, и то:

1. Да ли је програмом стручних обука полицијских службеника за 2020. годину предвиђено спровођење обуке криминалистичких инспектора ПИ Сремска Митровица о техникама саслушања приликом испитивања осумњичених? На који начин ће се обука спроводити? За колико криминалистичких инспектора ПИ Сремска Митровица је планирано похађање наведене обуке у 2020. години?
2. Да ли су за 2020. годину планирана и опредељена средства за опремање, техничком опремом, посебне просторије за саслушање лица у ПИ Сремска Митровица?

5. ПРЕПОРУКА СРТ:

- Комитет позива органе Републике Србије да обезбеде да сва лица лишена слободе од стране полиције, из било ког разлога, добију право да обавесте блиског сродника или треће лице по свом слободном избору о својој ситуацији од самог почетка лишења слободе (тј. од тренутка довођења у полицијску станицу). Такође, задржана лица треба да добију повратне информације о томе да ли је блиски сродник или друго лице обавештено о чињеници да су задржана.

НАЛАЗ НПМ:

Према наводима вође смене Дежурне службе ПИ Сремска Митровица, доведена и задржана лица остварују право на обавештење блиског сродника или треће лице о лишењу слободе на тај начин што полицијски службеници обављају телефонски позив у присуству лица лишеног слободе. Време остварења тог контакта не уписују у записник о задржавању већ само име и презиме обавештеног лица, јер електронска форма записника не захтева такав податак.

Једно притворено лице је навело да му није било омогућено да, од самог почетка лишења слободе, обавести о тој чињеници треће лице по свом избору, већ да му је то дозвољено након неколико сати пошто је обавештен његов бранилац. НПМ није могао да утврди увидом у документацију после колико сати је лице обавестило о свом задржавању блиску особу.

ПРЕПОРУКА из посете НПМ 2020. године

ПИ Сремска Митровица ће у записник о задржавању лица уносити податак о томе када је треће лице (члан породице или блиско лице) обавештено о чињеници лишења слободе.

6. ПРЕПОРУКА СРТ:

- Комитет позива органе Републике Србије да предузму кораке да обезбеде да се право приступа браниоцу делотворно примењује од самог почетка лишења слободе од стране полиције.

НАЛАЗ НПМ:

У ПИ Сремска Митровица лица се лица задржавају до 12 сати по основу Закона о јавном реду и миру, а она по правилу, не желе да ангажују браниоца.

7. ПРЕПОРУКА СРТ:

- Комитет препоручује да органи Републике Србије обезбеде да се начело лекарске поверљивости строго поштује у светлу горе наведених запажања. У том циљу и у

складу са тим треба адекватно изменити и допунити Упутство о поступању полицијских службеника према доведеним и задржаним лицима.

НАЛАЗ НПМ:

Лица која се обавезно прегледају су она која имају видљиве повреде, односно лица која се пожале на повреде или се пожале на лоше здравствено стање. Лекарски преглед се обавља у Општој болници Сремска Митровица, где се лица које треба прегледати спроводе у присуству службених лица. Када је лицу одређено задржавање, полицијски службеници увек присуствују прегледу тих лица. По завршеном прегледу, лицу се предаје извештај лекара да је лице способно за задржавање и полицијски службеници не задржавају копију извештаја. Уколико се лицу одреди терапија коју је потребно да прима за време трајања задржавања, лице се спроводи до Опште болнице Сремска Митровица где прима терапију.

Једно притворено лице је навело да је имало потребу за лекаром, односно да му је указана лекарска помоћ због повреде коју је пре доласка у полицијску станицу задобило од стране другог физичког лица. Полицијски службеници том приликом нису присуствовали прегледу, али су стајали испред врата. Остала притворена лица са којима је НПМ разговарао нису имала потребе за лекаром током задржавања, као ни лице које је било на задржавању.

ПРЕПОРУКА из посете 2020. године

У ПИ Сремска Митровица полицијски службеници неће присуствовати лекарском прегледу задржаних лица, осим ако то, из безбедносних разлога, затражи лекар који врши преглед. Уколико лекар затражи присуство полицијских службеника, они ће то писано констатовати у записнику о задржавању. Полицијски службеници су дужни да лекара упозоре на све безбедносне аспекте који су релевантни за доношење одлуке од стране лекара о присуству немедицинског особља лекарском прегледу.

8. ПРЕПОРУКА СРТ:

- Комитет препоручује да се свим задржаним лицима обезбеде информације, укључујући и у писаном облику на одговарајућем језику који разумеју, о својим правима од самог почетка њиховог задржавања.

НАЛАЗ НПМ:

Према наводима полицијских службеника, лицима према којима се примењује полицијско овлашћење довођење, права се саопштавају усмено у моменту довођења, када им се уручује и образац писаног обавештења о правима доведених лица.

Увидом у писана обавештења о правима лица која су задржана до 12, односно до 48 сати, уочено је да садрже податак о времену када су лицу права саопштена усмено, као и податак о времену када је лицу уручено обавештење о правима. Сва прегледана обавештења о правима била су или потписана или је на њима стајала напомена да је лице одбило да прими и/или потпише обавештење.

Сва притворена лица са којима је НПМ обавио разговор, као и лице које се налазило на задржавању истакла су да су била упозната са правима, односно да им је уручен писани образац о правима.

9. ПРЕПОРУКА СРТ:

- Комитет препоручује да органи Републике Србије предузму делотворне кораке за стварање јединственог електронског система евиденције о задржавању лица који је свеобухватан и делотворан за евидентирање горе наведених информација о времену које задржано лице проведе у полицијској станици.

НАЛАЗ НПМ:

У МУП постоји јединствен електронски систем евидентирања података од значаја за поступање према задржаном лицу и остваривању његових права током задржавања. Увидом у записнике о задржавању лица, тим НПМ је утврдио да се поступа по наведеној препоруци Комитета.

Иако су полицијски службеници навели да често обилазе задржана лица, увидом у поједине записнике о задржавању уочено је да нису садржали податке о обиласцима задржаних лица од стране полицијских службеника.

ПРЕПОРУКА из посете НПМ 2020. године

ПИ Сремска Митровица ће у записнике о задржавању уносити податак о томе када су полицијски службеници обишли задржано лице као и напомене у вези са тим уколико постоје.

Од 10 записника о задржавању лицу до 48 сати, у које је тим НПМ остварио увид, један није био потписан од стране задржаног лица, нити је стављена напомена о одбијању лица да потпише записник.

ПРЕПОРУКА из посете НПМ 2020. године

ПИ Сремска Митровица ће примерак записника о задржавању уручивати задржаном лицу, а уколико задржано лице одбије да га прими или потпише, то ће се констатовати у записнику о задржавању.

10. ПРЕПОРУКА СРТ:

- Комитет препоручује да се предузму кораци како би се обезбедило да просторије за задржавање у полицијским станицама буду оспособљене за боравак дужи од неколико часова и да се обезбеде услови у смислу услова и хигијене, добро осветљење, чиста ћебад и душеци. Комитет би желео да буде обавештен о корацима које ће органи Републике Србије предузети да се такво стање обезбеди у свим посећеним полицијским станицама.

НАЛАЗ НПМ:

Од почетка 2020. године забележено је 42 задржавања лица до 12 сати у просторијама за задржавање ПИ Сремска Митровица која је реновирана 2019. године. У просторији се налази кревет са душеком, јастуком и ћебетом, а у моменту посете тима НПМ није било комплетне постељине (чаршав и навлака за ћебе). Према наводима полицијских службеника, не постоје адекватни, технички, услови за редовно прање постељине, односно прање исте након сваке употребе.

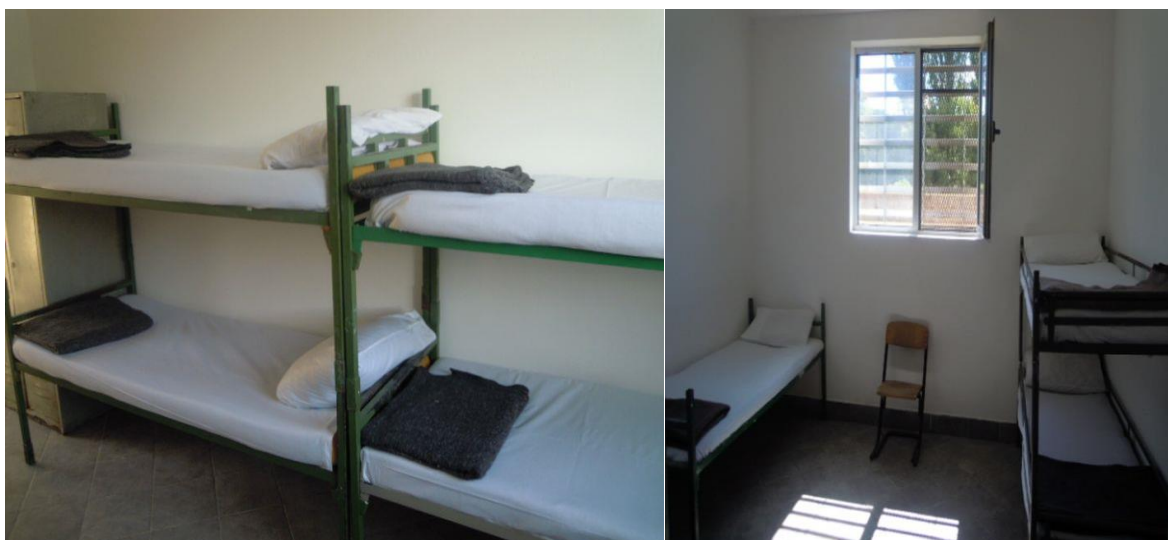
Просторија је чиста, са довољно великим прозором за доток свежег ваздуха и природног светла. Просторија је под видео-надзором, на вратима просторије постоји ознака да се просторија снима, а снимци које забележи видео надзор се чувају до 30 дана. Такође, просторија има уређај за позивање дежурног полицијског службеника.

ПРЕПОРУКА из посете НПМ 2020. године

ПИ Сремска Митровица, предузеће активности са циљем да се континуирано обезбеђује комплетна постељина за лежајеве у просторијама за задржавање (јастучница, чаршав и навлака за ћебе) за свако задржано лице.

Просторије за задржавање у КПЗ Сремска Митровица у тренутку посете нису биле на задовољавајућем нивоу. Иако је осветљење у истим било добро, као и доток свежег ваздуха и пространост просторија, зидови нису били окречени, на креветима су душеци били у лошем стању, а приметан је био и недостатак комплетне постељине. Тим НПМ је у усменом разговору на крају посете указао на потребу да се просторије окрече, стари душеци замене новим и обезбеди комплетна постељина. **С тим у вези НПМ похваљује поступање Завода, с обзиром на то да су у најкраћем року предузете активности у циљу унапређења услова у просторијама.**

11. ПРЕПОРУКА СРТ:

- Комитет понавља своју препоруку да треба предузети кораке да се обезбеди да сва задржана лица добијају воду и храну, укључујући бар један комплетан оброк, у одговарајућим временским размацама, као што је предвиђено прописима Републике Србије. Такође, лица задржана у полицији 24 часа или дуже треба да имају могућност да изађу у шетњу.

НАЛАЗ НПМ:

Лица на задржавању у ПИ Сремска Митровица која се ту задржавају до 12 сати имају обезбеђен оброк након што протекне 6 сати од почетка задржавања, и то сендвич и вода. Увидом у записнике о задржавању, уочено је да садрже податке о обедовању задржаних лица, односно податак да су одбили храну.